

معرفی کتاب

کتابهای جدید علوم اجتماعی به زبان فارسی

پویا کوهستانی

○ جامعه‌شناسی جامعه‌شناسی در ایران، دکتر تقی آزاد ارمکی، مؤسسه نشر کلمه، ۱۳۷۸، ۲۶۴ صفحه.

این کتاب که به یک معنا تاریخچه جامع جامعه‌شناسی در ایران از آغاز تا امروز است، پیشگفتار و مقدمه و ده فصل را در برمی‌گیرد، با عنوانهای بنیانهای نظری و اجتماعی مؤثر در ظهور جامعه‌شناسی در ایران، مراحل رشد جامعه‌شناسی در ایران، ویژگیهای جامعه‌شناسی در ایران، بحران جامعه‌شناسی در ایران، کتابهای جامعه‌شناسی، وضعیت مقالات، پایان‌نامه‌های دانشجویی، تدریس جامعه‌شناسی در ایران، گرایشهای عمده در جامعه‌شناسی و آینده جامعه‌شناسی در ایران.

به قول مؤلف: «... آنچه که کتاب حاضر را از کتابهای دیگر درباره جامعه‌شناسی متمایز می‌کند، تأکید خاص مؤلف بر رابطه بین جامعه‌شناسی و نوسازی اجتماعی اقتصادی و علمی در ایران است...»

در بخشی از مقدمه مؤلف آمده است: «... شناسایی موقعیت جامعه‌شناسی در ایران می‌تواند با دیدگاههای متعددی صورت بگیرد. دیدگاههای موجود و ممکن در بررسی جامعه‌شناسی را می‌توان به دو دسته تقسیم کرد. دسته اول مبتنی بر دیدگاه ایدئولوژیک (نقد جامعه‌شناسی براساس پیش‌فرضهای مذهبی، سیاسی و انگیزه‌ای) است. آنچه در این دیدگاه می‌تواند مورد توجه قرار گیرد ارزیابی جامعه‌شناسی با اتکا بر دلیل‌آوریهای سیاسی و ایدئولوژیک است. با وجود اینکه در این ارزیابی نیز با نکات جدیدی روبه‌رو خواهیم شد، ولی فهم علمی چون جامعه‌شناسی در ایران که از محصولات و نتایج توسعه اجتماعی اقتصادی است، بدون استفاده از روشهای تحقیق و بینشهای موجود در نظام جدید که ساختار جدید دارد، امکان ندارد. در دیدگاه دوم تأکید بر تحقیق جامعه‌شناسی همچون یک واقعیت تاریخی اجتماعی است. در این دیدگاه با جامعه‌شناسی علم به جامعه‌شناسی معرفتی و فراجامعه‌شناسی روبه‌رو می‌شویم که هر سه، عرصه نظری مفید و مؤثری در این زمینه هستند. براساس هر سه

دیدگاه در آغاز بایستی ریشه‌ها، زمینه‌ها و موقعیت‌هایی که موجب پیدایش جامعه‌شناسی در ایران شده است، روشن گردد...»

هر چند پیش از این صاحب‌نظرانی به بعضی از مسائل موردنظر مؤلف پرداخته‌اند، اما چنین به نظر می‌رسد که نوع نگاه مؤلف این کتاب، بدیع و تازه است. هم از این رو مطالعه آن به علاقه‌مندان این قبیل مباحث توصیه می‌شود.

○ خشونت سیاسی - نظریات، مباحث، اشکال و راهکارها، دکتر ناصر فکوهی، ناشر پیام امروز، ۱۳۷۸، ۲۸۸ صفحه.

در این کتاب پس از پیشگفتار مؤلف از مباحث نظری و تاریخچه مفهوم خشونت سیاسی، مباحث کنونی درباره خشونت سیاسی، اشکال خشونت سیاسی، پیشینه خشونت سیاسی در تاریخ ایران، چشم‌انداز و راهکارهای مبارزه با خشونت سیاسی سخن به میان می‌آورد و سرانجام نتیجه می‌گیرد: «... تثبیت دموکراسی به دلیل تضاد اساسی آن با هزاران سال تاریخ بشری با خشونت زیادی همراه بوده است که حادثترین اشکال آن را در قرن بیستم و در سیستم‌های توتالیتار و همچنین در جنگهای جهانی و جنگهای قومی این قرن دیده‌ایم. در موج نخست، دموکراسی خود را در کشورهای توسعه‌یافته کنونی به تثبیت رساند که خشونت سیاسی در آنها از نیمه قرن حاضر به تدریج فروکش کرد. موج دوم تثبیت دموکراسی از نیمه دوم قرن بیستم به این سو در کشورهای در حال توسعه بود که در فرایند این تثبیت نیز با خشونت بسیار زیادی روبه‌رو بودیم. در اینجا نیز خشونت به دلیل تضاد دموکراسی با بافتهای سنتی تولید و توزیع ثروت و قدرت در این جوامع به وجود آمد. در این کشورها به دلیل سرعت بیشتر فرایند دموکراتیزاسیون به نسبت تحول تاریخی کشورهای توسعه یافته، که خود ناشی از سرعت بیشتر تغییرات و تحولات تکنولوژیکی در جهان معاصر است، ممکن است با خشونت بیشتری همراه باشد...»

جامعه‌شناسان ایرانی به خشونت سیاسی، با زاویه دید یک جامعه‌شناس، به مفهوم عام، کمتر پرداخته‌اند، از این رو شاید بتوان گفت که این کتاب نخستین تألیف مستقل در این زمینه است.